

31.7.2025

SUPO 665/01.04.01.01/2025

Sisäministeriö

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö VN/27065/2023

Suojelupoliisin lausunto ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt Suojelupoliisilta lausuntoa hallituksen esitysluonnoksen muotoon laaditusta ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta.

Esityksellä muutettaisiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, poliisilakia, Rajavartiolaitoksen ja Tullin asianomaisia lakeja sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia. Tavoitteena on parantaa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille ja myös yksityisille tahoille salassa pidettäviä tietoja sekä varmistaa, että kansallista tiedonvaihtoa koskevat säännökset tukevat erityisesti ns. hallinnollisen rikostorjunnan tarpeita. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää poliisin tiedonsaantioikeuksia koskevia säännöksiä.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan hallituksen esitysluonnos on huolellisesti valmisteltu ja yleisesti ottaen erinomainen. Poliisin tietojenvaihtoa koskeviin säännöksiin sisältyy nykyisin sellaisia puutteita ja tulkinnanvaraisuuksia, jotka merkittäväällä tavalla haittaavat poliisin rikostorjuntatyön tehokasta ja tarkoituksenmukaista toteuttamista. Toimintaympäristön nopean muuttumisen johdosta puutteiden korjaaminen on välttämätöntä, ja hallituksen esitysluonnoksen sisältämien ehdotusten toteuttaminen palvelee tärkeällä tavalla tätä päämäärää. Muun poliisin tietojenvaihdon tehostamisen ohella ehdotusten toteuttaminen on omiaan parantamaan myös Suojelupoliisin mahdollisuuksia vaihtaa tietoa eri tahojen kanssa, koska koko poliisiin yleislakina sovellettavaan poliisilakiin tehtävät muutokset vaikuttavat lähtökohtaisesti myös Suojelupoliisin toimivaltuuksiin saada ja luovuttaa tietoa.

Poliisilain 4 luvun 3 §:ssä säädetään tietojen saannista yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Pykälän 1 momentin mukaan poliisilla on päälylystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi sekä poliisitutkinnan suorittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Hallituksen

esitysluonnoksessa tiedonsaantitarkoituksia ehdotetaan laajennettavaksi siten, että säännös vastaisuudessa mahdollistaisi myös rikoksen paljastamiseksi, henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavien tietojen saannin. Suojelupoliisi pitää laajennuksia perusteltuina. Sen omiin tiedonsaantioikeuksiin sääntelyn laajentaminen vaikuttaa siltä osin, että sääntely jatkossa mahdollistaa Suojelupoliisille tiedonsaannin sen toimialaan liittyvien rikosten paljastamiseksi sekä henkeen tai terveyteen kohdistuvan välittömän vaaran torjumiseksi. Säännöksen soveltaminen jäänee Suojelupoliisin toiminnassa tästä huolimatta vähäiseksi. Suojelupoliisin yksityisiin yhteisöihin kohdistuvasta tiedonsaantioikeudesta siviilitiedustelutehtävissä säädetään erikseen poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentissa säädetään poliisin oikeudesta saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot. Säännöstä ehdotetaan nyt muutettavaksi niin, että tiedonsaantioikeus teleyrityksen ja yhteisötilaajan asemesta kohdistuisi viestinnän välittäjään ja tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajaan. Suojelupoliisi pitää tietojen antamiseen veloitettujen tahojen laajentamista ehdotetulla tavalla perusteltuna ja tarpeellisena.

Momenttia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että oikeus tiedonsaantiin viestinnän välittäjältä ja tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta jatkossa kattaisi myös palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Suojelupoliisi toteaa, että säännöksen yksityiskohtaiset perustelut jättävät perin epäselväksi, minkä viestinnän välittäjän tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan hallussa olevien konkreettisten tietojen pyytämiseen ja saamiseen sääntely tässä tarkoituksessa oikeuttaisi. Perusteluihin näyttäisi sisältyvän sisäistä ristiriitaisuutta esimerkiksi sen suhteen, ulottuisiko tiedonsaantioikeus joiltain osin - ja siinä tapauksessa miltä osin - sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 40 kohdassa tarkoitettuihin välitystietoihin. Välitystietojen saamiseksi poliisi- ja pakkokeinolaissa on säädetty televalvonnan toimivaltuudesta. Säännöksen esitöitä tulee Suojelupoliisin mielestä merkittävästi selventää jatkovalmistelussa, jotta tiedonsaantioikeuden oikeusvarma soveltaminen mahdollistuisi.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan poliisilla olisi oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan maksuttomuudesta säätäminen on selkeyssyistä tarpeen, minkä lisäksi se yhdenmukaistaisi poliisin lainsäädäntöä Rajavartiolaitoksen ja Tullin jo voimassa olevan lainsäädännön kanssa.

Poliisilain 4 lukuun ehdotetaan otettavaksi uusi 4 §, jonka mukaan poliisi voisi velvoittaa antamaan 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot kohtuullisessa määräajassa, jos tiedot ovat tarpeen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Pykälä myös mahdollistaisi poliisin asettaa uhkasakko veloitteen noudattamisen tehosteeksi. Suojelupoliisi suhtautuu myönteisesti siihen, että 3 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeuden tiedon

antajaa velvoittavaa luonnetta selvennetään uhkasakon asettamismahdollisuudesta säätämällä. Epäselväksi kuitenkin jää, miksi uhkasakon asettamismahdollisuus rajattaisiin koskemaan vain rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tarpeellisten tietojen saantia. Luvun 3 §:n 1 ja 2 momenteissa säädetään myös muita tarkoituksia varten tapahtuvasta tiedonsaannista, ja poliisin oikeuden velvoittaa tietojen luovuttamiseen ja asettaa tätä tehostava uhkasakko tulisi koskea niitä kaikkia.

Poliisilain 4 lukuun ehdotetaan otettavaksi uusi 5 §, joka koskisi tietojen saantia sosiaali- ja terveydenhuollosta. Poliisin oikeuteen saada salassa pidettäviä tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilta on varsinkin viime vuosina liittynyt merkittäviä epäselvyyksiä ja myös osaksi ristiriitaiselta vaikuttavaa oikeuskäytäntöä, mistä johtuen asiasta erikseen laissa säätäminen on tarpeen. Ehdotetun pykälän mukaan poliisilla olisi oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajalta salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta palveluntajan toimitiloissa tietyssä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön pykälässä säädettyjä tarkoituksia varten. Tällaisia tarkoituksia olisivat muun muassa tietyn vakavuusasteen rikosten paljastaminen ja selvittäminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen sekä kadonneen henkilön löytäminen. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan poliisin tiedonsaantioikeutta pykälän mukaisissa tarkoituksissa voi pitää perusteltuna ja harkittuna sekä suhteellisen ottaen huomioon se, että tiedonsaantioikeuden kohteena oleva läsnäolo tai henkilöllisyyttä koskeva tieto useimmiten vain hyvin rajatussa määrin kuvaa luottamuksellisen hoitosuhteen sisältöä tai henkilön terveydentilaa. Suojelupoliisin kannalta merkityksellisintä on se, että pykälä mahdollistaisi sille läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevan tiedon saannin, jos tieto on välttämätön kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Säännöksen perusteluissa todetusti säännöksen soveltaminen voi Suojelupoliisin toiminnassa tulla kyseeseen terrorismin torjunnassa, mutta myös esimerkiksi ulkovaltojen tiedustelutoimintaan liittyvää kansallisen turvallisuuden uhkaa selvittäessä.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan myös poliisilain 7 luvun 2 §:ään sisältyvän poliisin tiedonluovutusoikeutta koskevan sääntelyn uudistamista. Nykyinen pykälä koskee poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeutta vaitiolovelvollisuutensa estämättä antaa tai ilmaista eräitä tietoja poliisin ulkopuolisille tahoille. Sääntelyn kytkeminen vaitiolovelvollisuuteen sen sijasta, että se olisi kytketty suoraan tiedon salassa pidettävyyteen, on aiheuttanut merkittäviä soveltamisongelmia. Lisäksi sallitut luovutustarkoitukset on määritelty pykälässä liian suppeasti nykyisiin tarpeisiin nähden.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että se antaisi poliisille oikeuden luovuttaa salassapitosäännösten estämättä muita kuin luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja [poliisille luottamuksellisesti tietoja antaneen taikka valeostajana tai peitehenkilönä toimineen henkilöllisyyttä koskeva tieto] viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Säännös laajentaisi poliisin mahdollisuuksia salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen verrattain paljon, koska uusiksi

luovutustarkoituksiksi säädettäisiin yhtäältä poliisille kuuluva tehtävä ja toisaalta tärkeä yleinen ja yksityinen etu. Suojelupoliisi pitää ehdotusta erittäin kannatettavana. Sen toteuttaminen olisi omiaan merkittävästi parantamaan edellytyksiä ns. hallinnolliseen rikostorjuntaan, mihin poliisin toimintaympäristön muuttumisen johdosta on välttämätön tarve. Säännöksellä on merkitystä myös Suojelupoliisin oman toiminnan kannalta, koska se jossain määrin väljentää sen tiedonluovutusmahdollisuuksia siitä, mitä ne poliisilain 5 a luvun 55 §:n ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 50 §:n nojalla muuten olisivat. Riittävän kattavista salassa pidettävän tiedon luovutus oikeuksista säätämiselle on Suojelupoliisin toiminnan osalta turvallisuustoimintaympäristön nopeasta muuttumisesta johtuva välttämätön tarve.

Pykälän 2 momentin tarkoituksena on mahdollistaa tiedon luovuttaminen myös muille tahoille kuin viranomaisille ja julkista tehtävää hoitaville yhteisöille. Säännös sallii poliisin luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi. Säännöstä ehdotetaan nyt täydennettävän niin, että se sallisi poliisin jatkossa luovuttaa tietoja paitsi edellä mainituissa tapauksissa myös silloin, kun niiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi. Suojelupoliisi pitää ehdotusta erittäin kannatettavana, koska se mahdollistaa riittävän laajan tietojen luovuttamisen yksityisille tahoille painottaen kuitenkin samalla luovuttamiseen liittyvän harkinnan yksittäistapauksellisuutta. Säännöksellä on merkitystä myös Suojelupoliisin oman toiminnan kannalta, koska se jossain määrin väljentää sen tiedonluovutusmahdollisuuksia siitä, mitä ne poliisilain 5 a luvun 55 §:n ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 50 §:n nojalla muuten olisivat. Yksittäisenä säännökseen liittyvänä huomiona Suojelupoliisi nostaa esiin sen, että säännöksessä vanhastaan käytetty ilmaisu "valtion turvallisuuden varmistaminen" olisi syytä tässä yhteydessä modernisoida lainsäädännössä nykyisin yleisesti käytettyyn muotoon "kansallisen turvallisuuden suojaaminen".

Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti, joka sallisi poliisin salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville kriittisille toimijoille. Tietojen luovuttamisen edellytykseksi ei säädettäisi luovuttamisen yksittäistapauksellista tarpeellisuutta vaan pelkästään sen tarpeellisuus, mikä mahdollistaisi suunnitelmallisen ja jatkuvan yhteistyön poliisin ja kriittisten toimijoiden välillä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Suojelupoliisi pitää säännöstä tarpeellisena ja sen muotoilua hyvänä.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain oikeutta tietojen saamiseen koskevaan 3 lukuun ja henkilötietojen luovuttamista koskevaan 4 lukuun ehdotetaan tehtäväksi eräitä muutoksia. Muutoksissa on pääasiassa kyse julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain säätämisen myötä tarpeettomaksi käyneen sääntelyn kumoamisesta tai sääntelyn muuttamisesta yhdenmukaiseksi kyseisen lain kanssa. Suojelupoliisi pitää näitä muutoksia

samoin kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin ehdotettuja poliisin tiedonsaanti- ja tiedonluovutusoikeuksien ulottuvuuteen vaikuttavia yksittäisiä muutoksia perusteltuina.

Henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 11 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännökset Maahanmuuttoviraston oikeudesta saada poliisilta tarpeelliset tiedot henkilön pidättämisestä, vangitsemista tai kiinniottoa koskevista etsintäkuulutuksista sekä Maahanmuuttoviraston oikeudesta luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti tieto etsintäkuulutetun henkilön läsnäolosta viraston toimitiloissa sekä tieto henkilön henkilöllisyydestä. Sääntely mahdollistaisi ennen vuotta 2021 osapuolten välillä vallinneen tietojenvaihtokäytännön palauttamisen. Suojelupoliisi tukee sääntelyehdotusta ja arvioi, että sillä saattaa olla myös kansallista turvallisuutta vahvistava vaikutus.

Apulaispäällikkö

Jonna Turunen

Päälakimies

Jan Sjöblom

Apulaispäälikkö

Jonna Turunen

Päälakimies

Jan Sjöblom

Asiakirja (ID 67746) on sähköisesti allekirjoitettu Suojelupoliisin
asiankäsittelyjärjestelmässä 31.7.2025 14.27.41. Allekirjoituksen
oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.